

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Mártzius 15dik napján 1836.

EURÓPA HELYZETE ÉS JÖVENDŐJE AZ ALLGEMEINE ZEITUNG UTÁN.

Nincs egy megfejtését jövődőtől váró nagy kérdés is, mely élenkebben illetné Európa jövődójét mint az orosz kolossus gyanítható politicája. Két szózat szállala-meg ez iránt nem régiben az Allg. Zeitungban, melyek közül egyik Európát az oroszok biztos zsákmányának képzelte, a' másik azt akará hébizonyítani, hogy azon monarchia ereje Európára nézve nem oly rendkívüli sulyu, 's a' mostani rendszer fenntartása mellett nincs is mit félni tőle. Ezek megint más értekezéseket ébresztének, kik között legnagyobb figyelmet ébresztenek azon orosz barátokéi, kik nyugtató 's békével biztató szavaik mellett az északi hatalomnak minden elért czélon túl mindég tovább tovább kapó political munkásságát egy, nagyról nagyobbra lépő 's kiszámíthatlan következéseket készítő belső szükségesség nyilatkozásainak terjesztik elő. Még csak ámitó képekkel akarják a' népek képzelődését, majd aztán meggyőződését békeríteni, hogy egykedvűsége 's resignatioira készítsék őket. De épen ezért még a' vittatást szabadosnak nézzük, a' nélkül, hogy ezzel egyik cabinét, még az orosz ellen vétnénk, azonban szükségesnek is, hogy a' közvéleményt

az európai érdekek iránt ébren, 's a' belőlök folyó kérdéseket tisztában tartsuk. Lássuk tehát elsőben is Ausztria és Burkusország állását Oroszország ellen és politicáját ezen európai ügyben. Mit tenne abban az esetben, ha Oroszország a' fennálló kötésekön túlhágva Bosporusnál erős helyzetet venne, vagy Bosporust megszállaná, — mit tenne mondom ilyenkor Burkusország, meghatározni bajos. De ha eszünkbe jut, hogy már a' *Nagy Fridrik* a' burkus politica alapítója 's tökéletesítője, kinek tisztán látó szelleme még lebeg ama' világosodott cabinet felett, ügybiztosát tartá Konstantzinápolyban, midőn Európában ő érzi legelőbb az orosz fegyver súlyát, és hogy kevés évvel ez előtt, midőn az orosz tábor a' Bálkánon át győzedelmes pályájával, Konstantzinápoly felé közeledék, egy burkus országos ember álla-fel Konstantzinápolyban 's közbenjárója lön a' békének, mely a' győzőnek lépteit Drinápolyban megállítá 's onnan visszatéríté, 's hogy ezen pillanatban, bár mely bizodalmasak is a' berlini és sz. pétervári uralkodó házak viszonyai, az orosz birodalommal határos burkus tartományok ama' hatalom tökéletes elrekeszkedése által (mély sáncz különzi a' burkus és orosz birtokot az egész közös határszél hosszában 's közönként Pulksz kozákok tiltanak minden próbálható közösülést) károsodásnak vannak kitéve; ezeket meggondolva a' politicali elvekből származó sympathia befolyását nem fogjuk az előttünk i esetben igen felbecsülni, kivált oly időben, melyben a' sok csalódásaiból kivetkezett közvélemény azon meggyőződésre siet, hogy minden igazgatás jó, a' melyben jól igazgatnak, Burkusország politicali láthatára pedig minden éven szélesül 's inkább inkább befogja az európai érdekeket. Még határozottabban felelhetne az ember

amaz eset béállásakor Ausztriáról, a' nélkül pedig, hogy legkevesebbet is tudna cabineté végzéseiről. Ezeket neki mint minden más hatalomnak helyzete szabja elébe 's azért nem titkok a' figyelmes vizsgáló előtt, a' kinek nincs szüksége a' diplomaticai levéltáskákba tekinteni, hogy tudja mi van bennök. Hogy pedig Ausztria saját helyzetét tökéletesen átlátja, arról kezes azon nagy országos ember tiszta esze, a' ki szenvedély nélkül, de annál biztosabban hordozza annak politikai kormányát. Ausztria érdeke pedig az, hogy Oroszország felől a' Duna nyiltan 's hátulja 's oldala azon hatalomtól kerítetlen maradjon. De már néhány ponton ki van téve. Oroszország a' Duna torkolatainál hatalmas; negyvenedei (quarantaine, contumacia) pestis elleni ovakodások ürügye alatt ezen legnagyobb európai folyó torkolatait kéjökre elrekesztik; Moldovában 's Oláhországban, 's az emelkedő katonás Serviában mások feletti befolyása van. Hogy Ausztria ezen orosz helyzetnek veszélyét érzi, több oklevelekből világos, itt csak a' görögországgali messzi előre látást mutató kereskedési kötést hozzuk emlékezetbe, melyben a' görög hajóknak a' Dunán szabad út engedtetik 's ennél fogva a' Duna szabadsága tettelesen feltéteik. Az sem kerül-el az okos szemlélő figyelmét mely józanul kívánja Ausztria jó tanács és czélos szolgálatok által befolyását a' nevezett tartományokra kiterjeszteni 's az oroszéval párosítani; 's a' kinek ez nem elég jusson eszébe mely kereken fejezé-ki magát ezen hatalom konstántzinápolyi követe, midőn nem régiben a' szultánt bizonyossá tevé, hogy az ozsman birodalom fenntartása ő cs. ausztriai felsége előttoly fontos és nagy érdekű dolog mint saját monarchiájáé. Kétséges lehet-e a' mondot-

tak után Ausztria politicája a' kijelelt esetre néz-
 ve? Mi volna a' Bosporus megszállása orosz rész-
 ről, ama' hatalommal szembe? Nem egyéb mint
 Ausztria függőségének kijelentése. Mert a' ki a'
 Bosporust elzárja, a' Dunát is elzárja, 's a' ki a'
 Dunát elzárja Ausztriának élet nedveit, melyek épen
 most mozognak gyorsan 's buján minden tagjai-
 ban, erőszakosan annak szive felé vissza tölja;
 nem kevésbé volna az kihivás Ausztriára nézve,
 mert általa Törökország orosz hatalom alá veté-
 se tettelesen ki volna mondva, és ha amaz in-
 nepélyes és súlyos kijelentés szerint Törökország
 függetlensége 's magán állósága az Ausztriának
 feltétele, tehát ha az sértetik, ez is sérelmet szen-
 ved; ennek gátlására pedig nem volna más mód
 a' háborunál. Kiütne-e ez a' háboru? Minden
 bizonnyal, mert meg kellene lenni. Ha hát más
 eszközök sükeretlensége esetében Ausztria tette
 lépnek, ez csak önfenntartása tettje volna, 's ü-
 gyé Európa mind azon részének, hol még ön és
 függetlenség érzés lakik, sympathiájára számot
 tarthatna. De miért számít azon esetben egy pub-
 licista Ausztria neutralitására? Oroszország át-
 ment a' Bálkánon, hajós serge a' Bosporust el-
 rekeszté, a' hozzá közel fekvő várakat megvevé,
 serge megjelent Drinápoly terén, sőt zászlója a'
 thraciai partokon az Aegaeum tengert köszönté,
 és *Ausztria nyugodott*. Ausztria nyugodott a' há-
 boru első évében, mert szemével látá az orosz
 sereg csak nem telyes pusztulását. Nyugodt a'
 másodikban, mert tudta hogy Diebitsch csak 18000
 emberrel nyomúlt-bé Drinápolyba. De valyon
 nyugodt volna-e a' harmadik táborozáskor, vagy
 Szilisztria vagy Zsumla ostromának kezdett, vagy
 az orosz tábornok Bálkánon túl elrekesztette vol-
 na-e, e' már más kérdés. Egyébaránt a' dolgok
 mostani állása egészen más, és hogy nézi azt most

Ausztria, minden ki megtudhatja, ki ezen hatalom munkásságát az utobbi 11 hónaptól fogva Athénében 's Konstantinápolyban, Kalisban és Töplíczen szemmel tartotta, 's most is Párizsban 's Lizabonban, Londonban és Türinban folyvást szemmel tartja. Még különösebb az midőn a' Bosporus megszállására nézve azon political szükség-től következtetik Ausztria kedvezését, hogy a' nyugoti angol francia rendszernek ellensúly tétessék, és itt két rendbeli csalódás van. Az egyik az elvek feletti kérdésből származik. De miután látjuk, hogy Angliában a' mozgás csak a' minden felekezetek által elismert political reformok több vagy kevesebb volta feletti küzdéssé válik naponként az aristocratia két felekezete közt, mely nem sokára okos igazgatási elvek győzedelméhez látszik közelíteni; mi után Franciaországban a' király okossága 's férfiasága és ministeriuma szilárdsága által az anarchia a' törvényes szabadság által legyőzetett, és a' spanyolországi mozgásoknak oly színe van mely senkit sem kecsegtethet — az elvek kérdése a' nagy political kérdéseknél hátra tolatott, vagy csak ürügynek vétetik-elé. A' felszínes szemlélőktől hitt megegyezést pedig az orosz és ausztriai országlási elvek közt nem tudom hol keressük, ha a' Katalinnak tulajdonított szókat, 's idv. I. Ferencz jelmondását: „*Iustitia regnorum fundamentum*,” öszve vetjük. Második csalódás az európai súlyegyennek féltésében áll, mi szerént azt az angol francia befolyásnak a' pyreni félszigeteni aránytalan kiterjedése megbonthatná, 's a' melyet Oroszországnak mint az északkeleti frigy közbenjáró hatalmának kiterjedése a' Bosporusnál helyre állitana. Hogy mit szül a' spanyol political chaos, az a' jövődő titka; de a' nyugoti frigyre nézve legkedvezőbb esetben is legfelyebb

régi viszonyukba esnek vissza a' dolgok Európa nyugotán; mert Franciaországra nézve a' pyrénének már XIV. Lajos óta nem léteztek, 's Anglia mióta Portugal függetlenné lett vittatlanul tartá kezét a' Tajó toroklatán. Aztán a' nyugoti frigyét az északi frigy kiterjedése nem csak fel nem bontaná, sőt ha nem volna is, létre hozná, ha azt nem vesszük is fel, hogy ama' követelt északi frigy a' töplitzi 's kálisi próbát nem állá-ki. — De tegyük-fel, hogy telyes erejében áll, világos hogy az egyiknek a' mondott irányzatbeli kiterjedése a' többinek rövidségével nem a' frigyét erősítné, hanem a' kezét kinyújtó hatalomnak, az azt elnéző bécsi 's berlini cabinetok feletti vezérkedését (hegemonia) alapítaná, 's a' vezérkedéstől az uraságig csak egy lépés. Ha tehát az orosz cabinetnek, valóban célja is volna (mit nem teszünk-fel) a' Bosporusnál magát befészkelni; ezen vállalatot csupán maga körülményeivel, fekvésével, bátorságával igazolhatná, 's még a' vittatás ezen pontjaiban is tetemes ellenvetései lehetnének Európának. A' Fekete tenger nem orosz tenger, mint a' Palus Maetis, hanem most még szabad és több országokhoz tartozó tenger. Északában Oroszország van elterjedve, de délfelőlről Törökország még nincs elmozdítva, és Ausztria nyugoti része felől a' Duna torkolatain át, nincs elzárva. A' Fekete tenger tehát ama' három hatalomra nézve oly viszonyban van, mint a' Balti tenger Orosz, Német, Svéd és Dánországokra nézve; mindenik több országotól van kerítve, 's mindenik oly szorosakkal bészárva melyeknek kulcsa nincs a' czár zsebében.

(folytatása következik).

SZÍNÉSZEK ÉS SZÍNÉSSZÉG.

Kell lenni valami igazónak a' színjátékban, különben nem állhat vala fenn ily soká. A' szín az emberi természettel megegyezőnek és kivált a' művelt emberiségre nézve szükségesnek látszik, személyesítés és költeményes jelenések az embereket a' miveltség minden időszakában, 's lépcsőjén gyönyörködtetik és ez az érzés még ma sincs elviselve, az emberi szívben most sem rejtezik kevésb' szeretet a' színjáték iránt, hanem csak mulékony fogyatkozása van dicsőségének és történetes csökkenése keresetének. Nem célunk csakugyan itt a' színi érdek csökkenéseinek sem okait vizsgálni, sem segéd szereket javallani, csak néhány szót szólni a' színészekről 's a' játszásról. Hogy a' színjátszásnak mély alapzata van természetünkben, megtetszik azon ellentállhatlan vonzalomból, mely sok személyt a' színre húz. Lehet valakinek kedve a' rajzolásához, hajlomása a' hangászatra, részrehajlása az építőmesterség iránt; de a' színjátszásra szenvedély létez, a' nem csak vágy, hanem valódi áhítozás és dűh.

A' színészeket illető anekdoták sokkal érdeklőbbek, mint akár mely más sorsu emberekéi, a' színészek életírói köteteket az elbeszélések oly aprólékaival töltik-meg, mely egy Plutarchustól is igen sok volna. Ennek oka hihetőleg az emberi lélek természetes kíváncsisága, mely szereti a' coulissek megé pillantani. Valójában általánosan úgy találjuk, hogy mennél nyilvánosabb egy ember pályája, annál inkább vágyunk valamit tudni magános életéről is; ámbár igazában csak nyilvános characterének kellene minket érdekelni; csak az jöhetvén velünk illetésbe.

A' színészek minden nyilvános emberek közt a' legnyilvánosbak; nem olvasunk általuk irt köny-

veket, nem hallunk tőlük véghez vitt tetteket, de látjuk őket tisztán 's mintegy tapogathatólag, ennél fogva képzelődésünk könnyebben alkothat képet szólas és cselekvés módokról, 's ugyan ezért a' róluki anekdoták élénkebbek, mivel többnyire látjuk 's halljuk őket. A' színészek ezért élő festetekké válnak; sőt egyszermind eredetiek és festetek-is, és nagy része érdeköknek nem csak saját éltök különességéből, hanem azon characteréből is szarmazik, melyeknek személyét a' színemen viselik. Nyilvános éltök vagy élet módok felindulás állapota, ők eladják indulataikat, mint az ügyvéd az értelmét — 's épen azért is érdeklőbb az ő életírásuk mint az ügyvédeké, valamint az indulat érdeklőbb az értelemnél. Továbbá nem könnyű elválasztani a' színésztől elmondott elménczségek vagy költészet képét az elmondó individuumétól. Sok jó dolgot irtak Megyerinek vagy Szentpéterinek, és azoknak szerzői nagyobbára tudva vannak, és ismeretesek; de gondolatunkban nem tudjuk az elmés mondást a' mondótól elhuzni 's az írónak adni.

Olvasók gondolkozhatnak Schillerről vagy Grillparzerről, de a' burgi-szín látogatóinak Ausschüttz, Löwe, Laroche jut eszébe.

Sheridan, Iffland 's mások saját játékaikban játszanak szerepeket; ezt csak nem önségnek vagy a' dicsőséggel magán kereskedésnek mondhatnám, 's nem tartom egészeu bölcsen miveltnék. Olyan az mint mikor a' szabó, saját készítményét viseli, vagy a' peres maga magának ügyvéde. Senki sem tudja oly jól mondani szavait, mint a' máséit. Senki sem tud magára oly jól illeszteni characteret mint másra. Valóban, senki sem ismeri oly jól magát, mint mást. A' hallgatók tömege a' vastagabb szépségeknek, (ha megengedhető a' kitétel) tapsol, de azokat a' mélyebb ki-

keresettebb vonásait a' jó játszásnak, melyek a' miveltebb néző csendes helybehagyását nyerik-meg, azokat jobban láthatom másban, mintsem megtudom különböztetni magamban. A' szemlélő sokkal jobban látja hogy áll a' köntös valakin, mint az a' ki viseli. A' színésznek és szerzőnek különnek kellene lenni mint a' hullámok, de egynek mint a' tenger. Egy kézre kellene dolgozniok a' célra 's hatásra nézve, de külön személyeknek lenniök — a' szerző gondoljon, 's a' színész adjon erőt és éltet a' gondolatoknak.

A' színésznek épen csak színésznek kellene lenni; professioja ne legyen neki olyan mint a' ruhája, vagy inge vagy csak bőre, hanem mint a' hús, vére, csontjai. Legyen összeköttetve egész alkatával. Nem szükség az igaz örökké tragédiát köpdösni, vagy mimikai fintorgásait minden társaságba elhordozni magával, de soha sem kellene elfelejtenie hogy színész; soha bé nem venni czimerét; a' ki magát professioján felyül valónak érzi nem sokára azon alól veszi magát észre, 's a' ki igen siet bé buzni zászlóját némi veszélyben forog, hogy saját fejét nem fogja kitarthatni a' vízből. Ha valaki professioját magánál alább valónak érzi, emelje-fel azt magához — sokkal jobb hogy mi szerezzünk becsületet professioknak, mint professio nekünk, már pedig soha azta' mit szégyenlünk nem tisztel-tethetjük. Ha a' színész a' társasági életben azt kívánja, hogy a' világ felejtse-el hogy ő színész, csaknem bizonyosan maga is elfelejti azt, 's ezt téve sok derék és becses leczkét elveszt, melyet az emberiség indulatai 's cselekedetei állitnak szüntelen szemei elébe. Valóban akármely professio-ban is a' legfőbbek soha sem voltak professiojuk felett; Lawrence Tamás soha sem feledé hogy mivész; Garrick Dávid soha sem hogy ő színész.

Nem tehetem hogy ne kívánjam: bár III. György király tisztelé vala meg Garrickot valamely vitézirend czimerével. A' színi előadásokan néha megjelennek a' fejedelmek, mely alkalommal a' színészek is, a' mint illik, ki tesznek magukért. Tegyük-fel hogy egy lángeszű színész Hamletet vagy Coriolanust játszá, 's az egész halgatóság elragadtaték ügyes előadása által, volna-e valami botránkoztató abban, ha az előadás végével a' színész egy érdemjellel tiszteltetnék-meg? A' vitézi rend tagjainak bizonyosan nem volna semmi ellenvetésök, kivéve némely érdemjelezett érdemteleneket. Nem azt mondom én hogy akármely szerep játszása, bár mely ügyesen vittlégyen is, alkalmassá tegye a' színészt e' tiszteletre; nem kívánom azt egy harlequinnek vagy kötelen ugrónak is; mert mindenben vannak fokai a' rangnak és illendőségnek. De a' színészet kőmolyabb és kőltőibb részeiben épen annyi méltóság van, mint a' szép mesterségek akár mely ágában. Midőn Garrick Lear királyt játszá egy jótával sem vala kissebb méltóságú személy mint Göthe vagy Schiller a' tanuló szobájában vagy Mengs a' műhelyében. — A' színész azon emberiségnek vonásait adá-elé, mely tanulása tárgya volt; azt ő értelmi gonddal, mély béhatással és szenvedelmes szeretettel tanulta, és ennyiben a' tudósok sorába számitható. Én a' színészeket személyesen kevésbé ismerem 's játékszínbe ritkán menyek, de a' lángész kifejlését tisztelem és bámulom akár mi tárgyban, 's kétségen kívül épen oly méltólag és remekül ki lehet azt mutatni a' színjátszásban, mint a' festés vagy kőltésben. A' kik a' színészeket kőborlóknak nevezik szintűgy hibáznak törvényes mint erkölcsi értelemben, 's a' ki guny szellemével nem bírva

Garrickot kóborlónak nevezé, Raphaelt is nevezheti vala czégér festőnek.

Ha Sophocles ragyogó nyelvét, ha Aeschylus erőhatós fellengőségét, Euripides erkölcsi kecsseit, ha annyi nagy költőnek, kik amazoknak több vagy kevésb szerencsével léptek nyomdokaikba, lángeszlet lehellő remekeit elgondoljuk, bajos képzelni, hogy színjátékaik azért irattak hogy csak kóborlók ajkain által jussanak a' közönség fülébe. Kóborlók — kóborlók — mik a' kóborlók? Vándorok — szarándokok — helyről helyre járók — utazók; — a' koldusok kóborlók, a' tolvajok is — ezeket is nevezik néha szegény legényeknek; de azért nem minden szegény legény tolvaj. Az angol assize-bírái, mint a' mi ítélő mestereink hajdan, utazók — helyről helyre járnak; de különös elfacsarása volna a' szónak kóborlónak nevezni őket. A' színészetben, mint minden más professioban alkalom van a' legmagasb lángész gyakorlására szintúgy, mint a' szív és elme oly tulajdonainak kifejtésére, melyek az emberi nemnek nem válnak becsületére. De akármely karban a' legfelsőket a' legalább valókkal egy mérőbe vetni csak egy gyenge elme balgatagságától vagy egy romlott szív gonosz indulatától telhetik-ki. A' színész az emberiséget személyezi; hivatása az ízlés mívelése, az ítélő tehetség gyakorlása és az indulatok 's szenvedélyek képezése; oly kívánatok ezek, melyeknek hogy egész mértékben megfelelhessen, a' lángésznek nem kicsiny ajándékára van szüksége.

A' PONT DES ARTS-I KOLDUS.

Párizsban a' császárság idejében több évek lefolyta alatt a' pont des arts-on (mesterségek

hídán) a' féleszü la Rue 's minden jövő járók figyelmét 's részvétét magára voná. Mindenki ismerte őt, mindenki adott neki; nem tartozott az alkalmatlanokhoz, kiknek csak azért ad az ember hogy megmenekedjék; sőt senkit sem szólított meg, célja épen nem vala kéregetés; némán ült a' hídon, 's a' legelső inarsalltól a' legutolsó őrnagyig; a' ministertől a' napszámosig minden ember nyujta egy fillérkét neki. Korábbi viszonyairól nem tudtak semmit, csak hogy egykor jobb sorsa volt, és leginkább a' revolutio által okoztatott külső béhatások tevék azon szomorú helyzetbe, hogy kénytelen legyen alalmazni fogadni-el. Szenvedéseit türelem 's elszánással viselé 's körülményei soba sem fakaszták zúgolódásra. Csak egy sajátsággal bírt ez az egyébaránt oly csendes ember, mely neki némi hírességet szerze Párizsban. Valahányszor nevét emliték előtte, nagyon megharagvék, ha ismételék dühösségbe jöve, 's néha, kivált ha vette észre hogy szántszándékkal teszik rángatózó görcsöt is kapa, melynek ájulásképű elaléltság lett a' vége. Sok ideig hiában nyomozták ezen különös sajátság okát; őt magát lehetetlen volt eziránt megkérdezni, 's rajta kívül egy lélek sem volt, ki megtudta volna magyarázni. 1828ban esett halála végre megfejté a' rejtvényt, 's a' nála talált írásokban ő maga kulcsát adá a' nevé-től undorodásnak, mely addig minden ember előtt megfoghatlan vala.

La Rue János Péter, (e' vala a' csudás ember neve), egy vagyonos párizsi polgár fija volt. A' revolutio atyját vagyona nagyobb részétől megfosztá; a' fiu mesterségre állott 's a' mennyire az akkori körülmények közt lehetett munkás szorgalma által igyekezett a' családot táplálni. Ezen viszonyaiban egy foglalatossága szüksé-

gessé tévé hogy némi kis útat tegyen az országba. A' kegyetlen terroristák épen akkor folytatták legnagyobb buzgalommal hohérlásaikat. A' legelfogulatlanabb francziának minden gondatlan lépése rosztára magyaráztaték a' legártatlanabb nyilatkozás vérrel büntetteték; 's így esett az is, hogy az ifiu la Rue odaléte alatt, az atyja minden igaz ok nélkül gyanuba keveredett a' Robespierre segéd társai előtt. A' terrorismus törvényei tudva vannak; nem használt akkor esedezés, mentesség, bizonyosság, jog, igazság; a' vén la Rue t kibúzák ágyából 's a' vesztőhelyre hurczolák. A' fiu azon órában érkezik vissza Párizsba. Útat a' gréve-piaczon által kelle vennie. Látja hogy a' guillotine munkában van. Az embercsoport miatt nem veheti-ki, ki légyen az áldozat. Kérdi, ki a' szerencsétlen 's szaz szájából hallja azon öldöklő szózatot: „la Rue.“

Most már János Péter magára marada az anyjával. Igyekezett a' mennyire kitölt mint fiu elvesztett atyja helyét kipótolni. Csak anyjával 's anyjáért élt. A' borzasztó zavar 's nyugtalanság még mind tartott Párizsban. János mikor csak kéntelen nem volt nem ment el a' háztól. Egy este, midőn anyjával szük vacsorájoknál ülne, zenebona hallék az utszáról, mely mind közelebb közelebb érkezék a' házhoz. Egyszerre csak kiábálni kezdik alatt „la Rue! la Rue!“ az anyja az ablakhoz szalad és kinyitja. A' kóborlók hihetőleg fiának vélek a' setétben 's egy puska lövés földre terité a' vén asszonyt. Talán éppen megvont élte gerjeszte gyanut az ifiu ellen, mint akkor gyakran megtörtént, és saját szállásán hájták véghez a' kegyetlenek bosszujokat. — Igy kelle a' la Rue névnek másodszer tenni mély és rettenetes béhatást János Péterre, egyszersmind némileg alapját veté egy későbbi iszonyu esetnek.

A' revolutio rettenetességei eltelének. A' csendesség visszatére Franciaország földére. A' mi la Ruenk magát megvonva becsületesen kereste élelmét. Ismeretségek után nem igen járt. 's nagyon kedvetlen érzést okozott benne, ha valaki beszéd közben nevét említette. Akaratján kívül az a' hit gyökerezék-meg benne, hogy szerencsétlenségnek kell következni ha nevét kimondják. — Némi foglalatosság történetből egy gyárnok házához vivé. A' két ember megismerkedve csakhamar állátá, hogy gondolkodásuk módja tökéletesen megegyezik 's ök egymás bizodal-mára méltók. Oly zenebonás időben, midőn az ember árnyékától is félhet 's legközelebbi rokona előtt is gyakran kéntelen gondolatait eltitkolni jól esik az embernek, ha valakit kap, kivel véleményét közölheti 's egyről 's másról nyiltan beszélgethet. La Rue Brémontot (e' volt a' gyárnok neve) eleinte nagyon gyakran, aztán mindennap kezdé látogatni; kevés hetek mulva már úgy tetszett hogy valami hijjával van a' Brémont háza ha la Rue csak egy nap is kimaradt. — De ez ritkántörtént 's csak különös nagy okból mert la Rue maga sem tudott élni a' Brémont háza nélkül. *Louison* az ő barátjának szép 18 éves leánya még erősb mágnus volt reá nézve mint az a' barátság, melyel azon háznál fogadtaték. *Louison* sem volt érzéketlen az ifiu részvéte 's hajlandósága iránt. Kettőjök szivei nem sokára megérték egymást, és becsülés és szerelem szoros kapcsolatu viszonyt hozá közikbe. La Rue, ki már az előtt megismertette volt a' vén Brémontot vagyona miben létével, csak hamar a' maga után megkéré *Louison*t, kinek keze egy pillanatig sem vonogattaték tőle. Kedve is szembetünőleg javult mátkás korában; nem volt többé az az elhagyatott, vigasztalatlan, kétségbe-

esett ember, a' ki az előtt; csak hogy neve iránt még mind undorodással viseltetett, néha midőn bizodalmas kicsiny körökben arról jött szó, minő vidámon 's megelekedve él most mióta új családot nyert, akarhatja ellen kiszalasztá ezen szót: „Minden jó volna csak az a' fátális nevem ne lenne!“ — Brémont és Louison gyengédebb kiméléssel viseltettek iránta, mint sem okait fűrészték, 's az által talán oly eseteket érintettek volna, melynek emlékezete neki fájdalmas érzést okozhata. La Rueben is eleitől fogva meg volt az az elzárttság és magában tartás mely sajátja minden embernek, ki az életnek sok viharain ment keresztül. Innen volt az, hogy a' dolgot soha sem feszegették közelebből.

A' menyekző napja közeledett; mátká párunk csak a' házas élet örömeiről álmodott; az élet nekik virágos ösvénynek tetszék mely körül Amorkák tánczolnak; egy szóval ők csak rózsát láttak 's töviset nem is gyanítottak. La Rue nek egy kis útat kelle tenni Dijonba, 's egyetlen egy vigasztalásuk csak az a' bizonyosság vala, hogy egymást nem sokára *ismét* — 's még pedig állandólag látni fogják. A' vőlegény távolléte alatt egyszer hire kezd futamodni Párizsban, hogy egy gyilkos fosztó a' ki két évvel az előtt B. — márkgrófné házát kirabolta, 's a' tulajdonosnét ágyában megölte volt, végre Dijonban elfogott 's bűne megvallása után tüstént kivégeztetett. Neve *la Rue*. — Brémont füleibe is eljutott ez a' hir, de, ámbár kedvetlen érzést gerjeszte benne, eleinte nem sokat ügyelt reá. Azonban más nap hivatalos tudósításban látván azt a' *Moniteur*ben, megütkezve vetegeté össze a' körülményeket, la Rue nek nevétől undorodását, Dijonba utazását, sok dolgok iránti elzárt voltát 's különösen oda léte oltai halgatását. Ámbár mind e-

zek csudálatosan találtak, de még titokban akará tartani Louison előtt. A' leány szerencsétlenségére börtönbe menyen, hogy némi menyekzőre kellő piperét vásároljon. A' papiros melybe takarják éppen a' Moniteur azon száma, Louison belé pillant, olvassa, elsárgul — 's magát elsikoltva halva esik a' divatárusé karjai közé.

Két óra mulva épen megérkezik la Rue Párizsba 's meghallja mi történt az alatt. A' kétségbeesett apa mindent kinyilatkoztat neki 's megtudja a' szerencsétlen vőlegénytől, hogy halgatása, 's további kimaradása valóban csupán egybe tódult foglalatosságaitól származott. Ama' gyilkos fosztó ki hasonlókép a' szerencsétlenséggel járó nevet viselé egészen más ember volt, kit ő sem nevében sem személyében nem ismert, 's a' ki nem is az ő nemzetségebéli volt.

Ezen pillanat oltá neve iszonyatossá vált előtte, kerülte a' világot, szobájába zárkozott, 's csak addig nyitá ki ajtaját, mig mint egy fogoly-nak, eledelt adának-bé neki. A' ki nevet emlité halálos ellensége vala, 's a' legnagyobb dühösség nyilatkozásaira ingerlé őt. Ez jó ideig tartott, mig végre gyötrelmes busongása csendes tébolyodássá változott át. Vagyona kevés maradványa hamar meg emésztődött, 's jól esett neki ha a' pont des artson hol kezde ülni reggeltől fogva estvig, néha alamizsnát kapott. De ezt is csak bódultságában engedé meg, ha eszénél lett volna büszkesége nem hagyta azt tennie. Senkit sem bántott, soha felindulva nem volt, csak nevének hangja volt csuda hatással reá nézve. Ez magához hozta, ezt értette ő, ez dühössé tette. — Az 1828-dik év könyörüle végre szomorú sorsán. Két órával halála előtt telyesen észére látszott jőni. Nagyön keveset szolt. Utolsó szavai ezek valának: „Az a' gonosz név!”